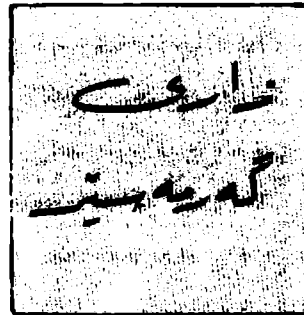
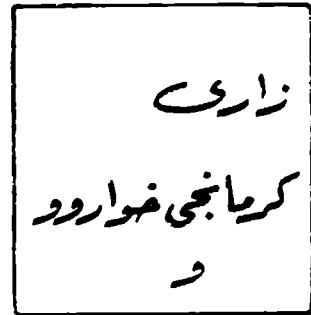

بهراور ڪرڻيڪي نيران

— «عبدالحسين بنو ويس» —

له ٺماره (105) ي ٺم گوڙاره «گوڙاري رڙوشنيري نوي» بهشي يه ڪمي ٺم توڙينه ويه بلاوڪرايه وه، واليره دا بهشي دووهي توڙينه وه ڪه پيشڪهش ده ڪم:

1 - به پيوستم زاني ٿيتر له مهودوا له بائي زاراهوي «زاري خانه قمي ومندهلي» زاراهوي «زاري گهرمه سير» به ڪارينم نه ڪ به هوي ٺوهي ڪه زاراهوي ڪ بهم ناوونيشانه هيه ياخود بمهوي زاراهوي نوي دروست بڪم، به لڪوهه رته نها بوڪورت ڪرڻه وهو ٺاسان ڪرڻي ڪاره ڪهي خوم.

2 - دووباره ده گهريمه وه بو سهر باسي گوران وقتانڊني ده نگه ڪان. هينديڪي ڪه له ده نگه ڪان له شيوهي گهرمه سير ده گورين ياخود ده قرتين و گوناڪرين وه ڪو:

ا - گوراني دهنگي «د»: هر چهنده ٺم گورانه له شيوهي

سوراني، به تايه تي له شيوهي سليماني دا هيه [بونمونه «دال» له شيوهي سليماني ده گورني وده بي به «نگه» (چهند = چهننگه)] به لام له شيوهي گهرمه سير زورتره وده بي به «ي»، ٺم نمونانه ٺوه مان بورون ده ڪاته وه: «فهراد = فهرائي ڪادان = ڪايان، مهيدان = مهيان».

ب - دهنگي «ت» ٺه گهر له پاش دهنگي «س» بي قهت گو ناکري وه ڪو:

«مهست = مهس. خهست = خهس. ماست = ماس. شهست = شهس».

ج - هيندي جار دهنگي «گه» گوناڪري وده قرتي وه ڪو: «سهنگين = سهين خه مگين = خه مين. رهنگين = رهين» ليره دا ده بي ٺوهه رچاوه بڪري ڪه دهنگي «ي» له پاش دهنگي «گه» بويه گوناڪري، ٺه گهر هيچي له پاشدا نه يهت گوڏه ڪري وه ڪو:

رهنگه، سهنگه و ههروهه ڪو خوي ده مينيه وهه گوڏه ڪري.

د - هيندي جار دهنگي «وو» ده گورني وده بي به «ي» وه ڪو: «قوتوو = قوتي، شووشه = شيشه».

ه - دهنگي «ت» له ڪه سي دووهي تاڪ و گوڏه گورني وده بي به «د» بونمونه:

«خوت = خود. مالت = مالد، ڪارتان = ڪاردان خوشيتان = خوشيدان».

و - هيندي جار دهنگي «ه» ده گورني وده بي به «خ» بونمونه:

«هوير = خهوير. ههري = خهري».

ز - هيندي دهنگي «خ» ده گورني وده بي به «ق» بونمونه: «دووزهخ = دووزهق. ياخه = يهقه. خورشيد = قورشيد شوخي = شوخي».

ح - هيندي جار دهنگي «آ» ده گورني وده بي به «ه» بونمونه: «سارد = سهرد. چاو = چهو. ياخه = يهقه».

3 - پاشگري «او» له گهل ريشه ي فرماندا له سورانيدا «اسم المفعول ناوي بهر ڪار» پيڪ دينن، به لام له شيوهي گهرمه سير پاشگره ڪه ٺه مهيه «ياگه» و له گهل ريشه ي فرماندا ده بي به «اسم

المفعول = ناوی بهرکار» بۆ نمونە:

«رماو = پرمیاگ . خوراو = خوریاگ . سوتاو = سوزیاگ» .
4 - «ئەو» پیشگریگە لە شیوهی گەرمەسێردا لەگەڵ فرماندا دیت و دەیکا بە فرمائی فزیری «Phrasal Verb» بۆ نمونە : -
«ئەو خواژ هاتن» هاتنە خوارەو .

ئەو بان چگن = چوونە سەرەو . ئەو کار که فتن = کهوتنە کار
5 - وە کولە بەشی بە کەمی توژنیووە که پرونمان کردەو که
پاشگری «پیل» نامرازی کوکردنەووە به لە شیوهی گەرمەسیر،
بەلام ئەو ناگەینی که پاشگری «آنة که له سوزانی دا باوه له م
شیوهیه دا قەت بە کار ناهینری، نهخیر بە لکو پینچه وانەو زور
بە کار دەهینری و ئەم نمونانە ی خوارەو ئەو مان بۆروون
دە که نهو : -

أ - پەندیکی پیشینان دەلی: «ماران پیو دەای لە بەن سیو
چەرمی رخی چوود» .

ب - بەیتیکی فولکلوری دەلی: «تاکە ی بنیشم له سای
دیواران

زەنجیر له گەردەن چوور گونا کاران»

ح - بەیتیکی فولکلوری که دەلی: «ئەوسا بزەن ئە ماگە دەنگی
دلیران

رئوی رابودگە له جاگە ی شیران»

6 - ئاؤلکار: دیسان لیرە دا باسی ئەو ئاؤلکارانە دە که ین که
جیاوازیان لە گەل شیوهی کرمانجی خواروو هەیه، یان هەر له
شیوهی کرمانجی خواروودا بەدی ناکریی:

سوزانی	گەرمەسیر
سەری	بان
جیگە	جی
پیش	نوا

لهوی لهوره

أ - هیندی ئاؤلکاری کات له شیوهی گەرمەسیر هەیه له
شیوه کانی تردا، بەردی ناکرین وە کو:

1 - گول سوواتا (شەفق) . (وہل گول سوواچی) . واتا
(لەگەل شەفقە قدا رویشت) .

2 - خۆربان سویر . واتا «ئەو کاتە لە پاش بەرز بوونەو ی خۆر
له ئاسماندا هەتا پیش نیووە» . «خۆربان سویر بوی و هیمان
نەرەسی یە» واتا «خۆربان سویر بوو و هیشتا نەگە یشتوو» .

3 - شام که نیزان . واتا «ئەو کاتە لە پاش شیو هەتا پیش
نیووە» .

«له شام که نیزان له مال دەرچی» واتا «له شامی که نیزان له
مال دەرچوو» .

4 - بانا شەو «شەوی ئاینده» «بانا شەو دەس که یمە کار» واتا
«شەوی ئاینە دەست بە کار دە که ین» .

5 - فەرد بانا شەو . واتا «شەوی پاش شەوی ئاینده»
«فەرد بانا شەو نامە یگ نویسم» واتا «فەرد بانا شەو نامە ی ک
دە نووسم» .

6 - دکوت شەوار . واتا «نیووە شەو» .
«دکوت شەوار شام کرد» واتا «نیووە شەو شیوی خوارد»

7 - پگا . واتا «بەو ختەو» . «وہ پگا که فتنە ری» واتا
«بەو ختەو کهوتە ری»

ب - ئاؤلکاری جیگا: لیرە دا تەنیا باسی ئەو ئاؤلکارانە
دە که ین که لە گەل شیوهی سوزانیدا جیاوازیان هەیه :
نمونه یە ک له رستە دا

«لە بان زەوی نیشتی یە» واتا «لە سەر زەوی دانیشتوو»
«لە ی جی یە وازی کەن» واتا «لەم جیگایە یاری دە که»
«منا لە یل هاتن و دلیر له نواوہ بوی» واتا «منالان
هاتن و دلیر لە پیشەوہ بو» .

نوا بۆ کاتیش بە کار دەهینری وە کو:

«لە نوایا قسە ی خوە ی کرد» واتا «لە پیشا قسە ی خوی کرد»

«لە وەرە سیە مال ئەلدان» واتا «لە ووی

رەش مالیان هەلدا» .

«لهوهر مألمان بهزم و شاییه» واتا «له بهر مألمان بهزم و شاییه» .	وهر	بهر
«باخه گه که فیده پشت ناوای» واتا «باخه که ده که ویته پاشه وهی ناوایی» .	پشت	پاش

ح - ناوه لکاری کات :

نمونه پهك له رسته دا	گهرمه سیر	سورانی
«هیمان مردمه گه نهره سینه واتا «هیشتا خه لکه که نه گه یشتون» .	هیمان	هیشتا
«پیره که هاتم» واتا «پیری هاتم» .	پیره که	پیری
«پاره که که نم کالیم» واتا «پار که نم چاند»	پاره که	پار
«پیراره که بار کرد» واتا «پیرار باری کرد»	پیراره که	پیرار
«سوو سه فهر که م» واتا «سبهینی سه فهر ده که م»	سوو	سبهینی

د - ناوه لکاری چون و چهند :

نمونه پهك له رسته دا	گهرمه سیر	سورانی
	چوی	وه کو
واتا (پیری وه کو تای شهوانه نازارم ده دا، رهنگ زردو همیشه نه خوشم» .		

(پیری جوی شو تهو مهیهی نازارم

رهنگ زرد وزایف دایم بیمارم)

(نمونه پهك له رسته دا)

چوی خه لقم کردی سبحان عظیم ههوا سهردو گهرم دنیا دیگه لیم واتا «چون خه لقت کردن خودای مهزن، بای ساردو گهرمی دنیا م لی ده دا» .	گهرمه سیر	سورانی
--	-----------	--------

«چونیه چهرمگه ئویشی وهفره واتا» وهها سپی به ده لئی بهفره» .	چونیه	وا، وهها
کویه نه زامانم زهره ی وهسوه وهختی کولینگه و چما له نووه واتا «زاهانی توزی به ئیشه کاتی ده کولیته وه دیسان ئاگری تی به ربی	له نوو	دیسان
«قه یرینگه قسه ههس» واتا «گه لیک قسه ههیه» بیلا پیم بای هه رچگه ره زای بوود هه رچی پیمان بای کوللی وه ره زای توو واتا «با لیمان بقهومی گه ره زای خوا بی، هه ر چیمان لی بقهومی هه مووی به ره زامه ندی خودایه» .	قه یرینگه	گه لیک
«ئه وه نده شیرین وجوانه وهک گورجی فهرنگه» .	منی	وهک
ب - رابردووی نیزیک : ئەم کاتە تۆزێ جیاوازیی له گه ل ئەوه ی سۆرانیدا هه یه :		7 - فرمانی رابردوو: له بهشی یه که می ئەم تۆزینه وه یه دا باسی فرمانی رانه بردوومان کرد لیردا باسی فرمانی رابردوو و جوړه کانی ده که یه و له گه ل شیوه ی سۆرانیدا به راوردیان ده که یه : -
سۆرانی گهرمه سیر من که وتووینم من که فتمه تو که وتوو ت که فتمه ئه و که وتووئه ئه و که فتمه		أ - رابردووی ساده : ئەم جوړه له رابردوو هه ر وه کو سۆرانی وایه و هیه چ جوړه جیاوازیکیان له نیواندا نی یه هه ر ئه وه نه بی هیندی راناو ده گوری وه کو:
سۆرانی گهرمه سیر ئیمه که وتووین ئیمه که فتمه ئیه که وتوون ئیه که فتمه ئه وان که وتوون ئه وان که فتمه		سۆرانی گهرمه سیر من که وتم من که فتم تو که وتی ت که فتم ئه و که وت ئه و که فتم
ح - رابردووی دوور: ئەم کاتەش تۆزیک جیاوازیی هه یه به بوونه ی پاشگری (بوو) که له گه ل		سۆرانی گهرمه سیر ئیمه که وتین ئیمه که فتم ئیه که وتن ئیه که فتم ئه وان که وتن ئه وان که فتم

ریشه‌ی فرماندا ئەم جوۆره رابردووو پێك دینی
 واتا (ریشه‌ی فرمان + بوو = رابردووی دوور)
 پاشگری (بوو) له شیوه‌ی گهرمه‌سیر به
 (بوی)یان (بی) گوۆده‌کری بویه به
 (خواردبیم، کردبیم) به‌لام چهند هوزیک وه‌کو
 ئهرکه‌وازی و قهره‌ولس ده‌لین «خواردویم،
 کردویم».

سۆرانی گهرمه‌سیر

پیشگری (په‌سا) یان (وه‌په‌سا) له‌گه‌ل
 فرابردووی ساده‌یا ئەم کاته‌مان بو پێك دینی
 واتا:

(په‌سا + رابردووی = رابردووی هه‌میشه‌یی).

سۆرانی	گهرمه‌سیر
من ده‌که‌وتم	من په‌سا که‌فتم
تۆ ده‌که‌وتی	ت په‌سا که‌فتی
ئهو ده‌که‌وت	ئهو په‌سا که‌فت

سۆرانی	گهرمه‌سیر
ئیمه‌ ده‌که‌وتین	ئیمه‌ په‌سا که‌فتیام
ئیه‌ ده‌که‌وتن	ئیه‌ په‌سا که‌فتین
ئه‌وان ده‌که‌وتن	ئه‌وان په‌سا که‌فتن

ئامراز: ئامرازی ریزمان له شیوه‌ی گهرمه‌سیر زۆره، به‌لام
 لێره‌دا تنه‌ها هه‌ر باسی ئه‌وانه‌ ده‌که‌ین که جیاوازیان له‌گه‌ل
 شیوه‌ی سۆرانی‌دا هه‌یه وه‌کو:

نموونه‌یه‌ك له‌رسته‌دا

واران ئویشی که‌ی که‌م، ئیرنگه‌ که‌م
 واتا «باران ده‌لی هه‌ر ئیستا
 ده‌بارم» «په‌ندی پیشینه‌».

ئه‌رایه‌ بویل دام تا کو‌رم
 له‌ماله‌یل نه‌خه‌فی واتا «بویه
 پارهم دا هه‌تا کو‌رم له‌ مالان
 نه‌خه‌وی» «په‌ندی پیشینه‌»
 ئه‌رایه‌گه‌ بته‌و بوو بسماری‌تر ده
 لی واتا «بو ئه‌وه‌ی پته‌وتر بی
 ، بسماریکی که‌ی لی ده»
 نزا که‌م شایه‌د نزام وه‌لای خودا
 بره‌سی واتا «نزا ده‌که‌م به‌لکو
 بگاته‌ لای خوا».

ئه‌رات نه‌ویاتا ونه‌ من ئه‌ی‌کاره
 نه‌کردم واتا «بو تۆ نه‌بوایه
 ئه‌گینا من ئەم کاره‌م نه‌ده‌کرد».

من که‌وتبووم	من که‌فتبیم (که‌فتویم)
تۆ که‌وتبووی	ت که‌فتبید (که‌فتوید)
ئهو که‌وتبوو	ئهو که‌فتبی (که‌فتوی)
ئیمه‌ که‌وتبووین	ئیمه‌ که‌فتبیمن (که‌فتویمن)
ئه‌وان که‌وتبوون	ئه‌وان که‌فتبین (که‌فتوین)

د - رابردووی بهره‌وامی (هه‌میشه‌یی): ئەم کاته‌ له
 شیوه‌ی گهرمه‌سیر به‌دی ناکری. به‌لام

سۆرانی گهرمه‌سیر
 ئیستا ئیرنگه‌

بویه ئه‌رایه‌

بو ئه‌وه‌ی ئه‌رایه‌گه‌

به‌لکو (شایه‌د، به‌شکو)

ئه‌گینا ونه‌